

George Georgescu la pupitru, necunoscându-l pe Alfred a rugat să cînte tot cu George Georgescu. Lui Alfred i-a părut rău, dar nu s-a exprimat verbal, cum ar fi făcut-o alții, a găsit că e un lucru natural. Nu știu ca el să fi jignit vreodată pe cineva. Observațiile în timpul repetițiilor erau făcute cu pondere și bine drămuite. Știa să dea Cezarului ce era al Cezarului, contrar altora care se exprimau prin manifestări explozive. Era un om ordonat la lucru, ordonat în lucrurile sale, în biblioteca sa, pe care nu a încetat s-o îmbogățească pînă la sfîrșitul vieții.

Pentru noi, Alfred Alessandrescu a fost o figură aparte. Au scris muzicologi și persoane competente despre lucrările sale și meseria de șef de orchestră. În ceea ce mă privește, am preferat să mă mărginesc în a scrie cum l-am cunoscut, fără a fabula în necunoștință de cauză.

Am pierdut în anul 1959 un muzician de elită, ce cu greu fi poți găsi asemuirea. Au trecut mulți ani, o întreagă generație nici nu se născuse, cînd ne-a părăsit Alfred Alessandrescu. După atîția ani, e bine să ne aducem aminte cît mai e cu putință, de toți cei ce au îmbogățit viața spirituală a țării.

Printre ei, Alfred Alessandrescu va fi perpetuu pe tabloul de onoare.

Scrisori Alfred Alessandrescu - Mihail Jora

În cele șapte scrisori de la Alfred Alessandrescu, păstrate în Fondul M.Jora din Biblioteca Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, găsim o serie de date de un deosebit interes pentru istoria muzicii românești. Scriindu-i în 1917 lui Mihail Jora, care se afla pe patul de suferință al spitalului, iar mai apoi în anii 1919-1920, cînd acesta era plecat la studii de perfecționare în Franța, Alfred Alessandrescu își informa prietenul asupra evenimentelor muzicale ale timpului. Trei instituții muzicale de primă însemnătate se pregăteau atunci a lua ființă: Opera Română, unde plutea un anumit mister în legătură cu deschiderea ce se dorea cît mai solemnă, Filarmonica, ce urma să se nască din transformarea vechii orchestre simfonice bucureștene, și Societatea Compozitorilor, care este precedată de interesante discuții cu caracter estetic, privitoare la specificul autohton în creația românească. A.Alessandrescu, în cadrul revistei "Muzica", la care lucra alături de Maximilian Costin, se arată permanent implicat în realizarea acestei anchete, solicitînd colaborarea creatorilor pentru dezbaterea problemelor de acut interes ale muzicii noastre.

Urmărind viața de concert, nu lipsită de evenimente (iar la unele din acestea fiind participant direct), Alfred Alessandrescu își exprimă entuziasmul la apariția tînărului dirijor George Georgescu care stîrnise senzație prin ciclul său de concerte. Felul în care salută ivirea unui talent de excepție este pilduitor pentru modestia acestui artist autentic, pentru noblețea caracterului său.

Cititorul de astăzi, dincolo de interesul documentar incontestabil, sau de pitorescul unor aspecte ale societății timpului, descoperă și actualitatea unor probleme economice de acum șapte decenii, în care criza anilor postbelici semăna cu cea din zilele noastre...

Ileana Rațiu

1.

Iași, 18 Decembrie/1917

Dragă Mișule,

Am executat comisionul tău chiar a doua zi de la ultima noastră întvedere la Bârlad. E drept că Dna Jora era tare îngrijată. În seara aceleiași zile, am făcut muzică la Dna Cantacuzino¹⁾ și am fost mirat că și Dra Fatma²⁾ era îngrijată de tine, spunînd că iar ți-e rău. A fost însă foarte veselă, cînd am liniștit-o eu, spunîndu-i că tu mergi spre bine.

A fost o serată foarte populată. Afară de familia regală, mulți francezi, Psyche³⁾, Florica⁴⁾, Ventura⁵⁾ etc. etc. Am cîntat Grieg do minor și Lekeu⁶⁾.

Mi-a părut rău că nu l-am văzut pe Mănuță⁷⁾ la Bârlad; care e cauza că nu a venit atunci la tine? Spune-i că sunt supărat pe el. Am auzit că, după cîteva momente de la plecarea mea de la tine, ai fost vizitat de Dna Olaru. Cînd am aflat mi-a părut foarte rău.

Serata de la Dna Pallady⁸⁾ a fost delicioasă din toate punctele de vedere. Mai întîi o lume aleasă, ce contrasta isbitor cu ce văzusem pînă atunci în Bârlad, lume care a ascultat muzica noastră cu multă atențiune și într-un clar obscur foarte poetic. Se aflau: colonelul Latellier, doctorii Fouques, Brousse, Belgrand, dl și dna Olaru⁹⁾, Dra Gafencu¹⁰⁾, etc. Păstrez o amintire din cele mai frumoase de la serata Dnei Pallady și, dacă ai ocaziunea, te rog spune-i-o. E în adevăr rar să simți o mai mare încîntare ca într-un astfel de mediu. Atracția cea mai mare a fost pentru mine "l'exquise Mme O., qui est une femme charmante. Une chance inespérée m'a mis à côté d'elle pendant le souper et nous avons causé et nous avons causé... et ce fut un véritable désespoir pour moi de me séparer d'un pareil ravissement, car vers les deux heures de la nuit je fus obligé de partir à la gare, car le lendemain mon service¹¹⁾ m'attendait et j'enviais énormément mon ami Barozzi¹²⁾, qui n'a plus voulu du tout partir et qui y est resté."

Nu trage concluzii prea serioase din cele ce-ți scriu, căci ar fi exagerat! Azi, după 3 zile, amintirea a devenit foarte vagă.

Sărutări de mîini Dnei Ciuntu¹³⁾, iar pe tine te doresc și te sărut

Alfred
Sărării 153

(FMJ 379. Manuscris în cerneală. Pe plic, adresa destinatarului: Domnului S.Lt. Mihail Jora, internat în Spitalul "Școala Normală" Bârlad)

București, 27 Decembrie/ 1919

Dragă Mișucă,

Am primit scrisoarea ta și mi-au făcut mare plăcere știrile muzicale ce-mi dai din Paris. Regret însă că concertul de la Lyon s-a contramandat.

Pe la noi au început concertele simfonice la Ateneu; sălile sunt arhipline. Eu am dirijat al 4-lea concert cu **Preludiu din "Lohengrin"**, **Simfonia de Franck**, **Pavane pour une infante défunte de Ravel** și **uvertura mea Didona**¹⁾. Al 5-lea concert va fi dirijat de Otescu: **Simfonia 7-a**²⁾, **Steppensklizze (Borodin)** și 3 fragmente din **"Ilderim" de Otescu**. Concertele al 6 și 7-lea vor fi dirijate de Gogu Georgescu³⁾, pe care critica berlineză îl pune imediat după Nikisch.

Îți trimit aci un articol ce te privește, publicat în Rampa No 683 și 684 și semnat A.M⁴⁾, sub care se ascunde un cunoscut franțelar de lux din Capitală, Dl Artur Müller. Ar trebui să-i răspunzi ceva prin Rampa (str. Sărindar 7). Articolul sus-zisului franțelar a făcut aci destulă vîlvă printre muzicanți. Publicarea lui l-a costat 2000 lei.

Ca alte noutăți artistice, Dna Alice Viardot-Cincinat-Pavelescu va da un concert de lieduri cu concursul meu⁵⁾. Ea este nepoata celebrei cîntărețe Paulina Viardot și a și mai celebrei La Malibran.

Eu deocamdată sunt descurajat de a veni la Paris.

Orugămintе: trimite-ne pentru Muzica corespondente din Paris, în care să îmbrățișezi întreaga mișcare muzicală din Paris. Scrie-ne ce face Cella⁶⁾; am auzit că a cîntat la Colonne cu mare succes; e adevărat?

Altă rugămintе: Întreabă te rog pe Enescu dacă a primit Acteonul meu, căci nu știu nimic de dînsul.

Transmîte te rog omagiile mele soției tale, iar tu primește o strîngere de mînă amicală.

Alfred
Str. Segmentului 3

(FMJ 373. Manuscris în cerneală.)

București, 15 Ianuarie 1920

Dragă Mișucă,

Zilele trecute am văzut pe Enescu, care a plecat imediat la Dorohoi, unde stă vreo 10 zile și apoi se reîntoarce la Paris. El m-a sfătuit să nu plec la Paris, căci nu e timpul acum. E drept că leul nostru a scăzut considerabil!

Ieri seară am acompaniat la un concert, pe Dna Cincinat Pavelescu, născută Viardot-Garcia, o cîntăreță cu o școală admirabilă; e nepoata Paulinei Viardot și La Malibran.

Concertele simfonice sunt acum dirijate, pentru o serie de 8, de Gogu Georgescu de la Berlin. Ei bine, drept să-ți spun, e un dirigent extraordinar. Ca exterior, ai zice că e Nikisch. A dirijat admirabil, a 5-a¹⁾, **Patetica de Tchaikowsky etc**. Mîine va dirija **Don Juan de Strauss**. Speră să dea și **Simfonia 9-a**²⁾.

În "Rampa" s-a publicat răspunsul tău, care n-are cusurul decît că e prea urban³⁾. Îți mulțumesc și pentru apărarea ce mi-ai luat-o. Cred că franzelarului i s-a oprit franzela în gît cînd l-a citit.

Ți-am trimis un număr prin poștă. De asemeni Muzica No 1 și 2.

Aștept promisiunea de a ne trimite ceva pentru Muzica. ⁴⁾ Dă-ne mai înfii un răspuns la ancheta noastră: Ce credeți despre muzica românească în general, și asupra viitorului ei în special dacă poate da naștere dezvoltării unui gen muzical superior. ⁵⁾

În numărul ce apare peste o săptămînă sunt publicate cîteva răspunsuri. Restul răspunsurilor îl vom publica în numărul celălat.

Apoi dă-ne un aperçu asupra vieței muzicale la Paris.

A propos de Colonne ⁶⁾, eu nu-mi prea fac mari iluzii, avînd în vedere șovinismul franțuz. A promite nu înseamnă și a te ține de promisiune. ⁷⁾

Spune-i lui Mănuță că sunt supărat pe el că nu mi-a scris. Spune-i că-mi trece supărarea dacă mai scrie și el ceva p/entru/ Muzica.

Transmite soției tale omagiile mele, iar ție îți strîng mîna prietenește.

Cu drag
Alfred

(FMJ 375. Manuscris în cerneală.)

4.

Monsieur

Michel Jora

3, Rue Chateaubriand

Paris

București, 1 Febr./uarie/ 1920

Dragă Mișucă,

Am primit scrisoarea ta și-ți mulțumesc pentru informațiile trimise. Max ¹⁾ fiind încă la Tețcani, eu am rămas să scot singur No 3 (Ianuarie) care a întârziat colosal din cauza sărbătorilor. Articolul tău va intra în No 4 (No 3 apărînd mîine), care va apare pe la 15 febr./uarie. Așa că trimite-ne ce ai de trimis, înainte de 10 ale fiecărei luni.

Ți-am trimis răspunsul tău din Rampa. Confirmă-mi primirea.

Georgescu mai dă încă 4 concerte (total 8). Don Juan de Strauss e formidabil condus de el. Ce face Mănuță, Bârsan ²⁾? În curînd mai pe larg.

Cu dragoste
Alfred

(FMJ 374. Carte poștală. Manuscris în cerneală.)

București, 16 februarie/ 1920

Dragă Mișucă,

Am primit scrisoarea ta, însă **nici o telegramă**. În tot cazul îți mulțumesc de mii de ori că ai fost atât de drăguț ca să-mi anunți evenimentul. În urmă am citit și eu în **Menestrel** că **Acteonul** meu fusese anunțat. Eu cred că trebuie să fie un dessous la toată afacerea asta: opoziții, intrigi, sau poate că nu avea destule părți¹⁾ pentru quatuor (căci eu copiasem numai 7 părți de primi, 5 de secunzi, 3 de alto, 3 celli și 3 de bași). În tot cazul dacă mai afli ceva, sau dacă afli adevărata cauză (Enescu poate și-ar putea da vreo lămurire, dacă s-a întors la Paris) - ține-mă te rog la curent.

Pe aici, simfonicele lui Georgescu, care e sărbătorit în triumf. La fiecare concert, vin Regele și Regina²⁾. O lume nebună! Nu mai găsești bilete cu o lună înainte. A prelungit seria până la 10 concerte. Dinicu³⁾ m-a rugat ca după el să dirijez eu. I-am spus că nu sunt nebun. Dacă vrea el să se facă de râs, n-are decît; eu nu țin. Dacă aș fi avut ceva propriu și original de dat, aș fi dirijat, dar altfel, nu înțeleg.

Max s-a întors de la Tețcani; e necăjit cu grevele de la tipografia, care-l fac să nu poată să-și scoată revista la timp.

Cred că ai primit No 3. Așteptăm un răspuns de la tine p[entru] ancheta cu muzica românească.

Ce mai face Bârsan? S-a făcut bine? El a scris pe aci, că e angajat să conducă orchestra Colonne prin noemvrie! sau că regretă că e bolnav tocmai acum, cînd trebuia să i se cînte o lucrare de a sa la Lamoureux! Ce este din toate astea?

Diseară e premiera lui Ilderim⁴⁾, cu muzica lui Otescu. Am fost la o repetiție, dar nu sunt încîntat. Adaptarea scenică a lui Peret e slabă; montarea caraghioasă. Muzica e ușoară și de efect.

Opera se pare că va începe peste o săptămîină. Însă nu se știe încă cu ce operă: **Carmen** sau **Aida**; apoi nu se știe încă cine va cînta rolul Carmen⁵⁾, dar peste o săptămîină va începe sigur Opera română, mult așteptată.

Și acum, dragă Mișucă primește o amicală strîngere de mîină de la

Alfred

(FMJ 378. Manuscris în cerneală.)

București, 3 Martie 1920

Dragă Mișucă,

Iată mult timp de cînd nu mai știu nimic despre voi. Aud că Ciomacii¹⁾ se întorc în curînd în țară. Îți trimît aci două foiletoane pentru Mănuică, dacă e încă în Paris. Bine înțeles i le trimît ca și pînă acum, ca să-și facă o idee de ce e pe aci; iar nu ca să-și facă o idee despre mine, căci ar fi prea proastă.

Max a înfrîizat teribil cu apariția revistei lui, din cauza nesfîrșitelor greve ale tipografilor. I s-a oferit catedra de estetică muzicală și istoria muzicii la Conservator, în locul lui Cuclin, care este atins de tuberculoză. Unul dintre noi ne lasă!²⁾

Peste câteva zile începe mult așteptata *Operă română*, prezidată de Otescu. Se va începe cu *Aida*, care va fi dirijată probabil de Weingartner. Dna Lucille Marcel, care e deja aci, va cânta *Aida*, *Tosca*, *Carmen*. S-au adus decoruri, costume, regisseur, repetitori, muzicanți de orchestră de la Viena. Se pare că va reuși. Însă cheltuielile sunt exorbitante.

Georgescu va ajunge la al 14-lea concert simfonic al său. Păcat că dă numai clasici și nemți. Zilele acestea a dat pentru prima oară aci *Till Eulenspiegel*³⁾. A avut un succes formidabil.

Georgescu va pune bazele unei Societăți filarmonice pe acțiuni. Sunt în această afacere Sim (Simionescu-Râmniceanu)⁴⁾ și colonel Lupașcu⁵⁾. Ministerul va continua să dea mica lui subvenție. Filarmonica are în program clădirea unei săli de concert, birou de editură etc.

Zilele acestea vor avea loc trei concerte date de Selma Kurz.⁶⁾ E probabil că o voi acompania-o eu.

Viața bucureșteană e de nesuferit. Nu poți lucra mai nimic. Veșnic ești tras de mîncă încoace și încolo: comitete, comisii, Societăți muzicale, concursuri la nesfârșite festivaluri, la care se mai adaugă serate muzicale fie la Palat, fie la diferite persoane pe care nu le poți refuza, apoi ceaiurile, foxroturile (bine înțeles pentru cine e amator de așa ceva).

Scrie-mi ce mai faci! Te duci la d'Indy⁷⁾? Ce-ai făcut cu Rhené-Baton⁸⁾?

Al tău prieten, cu drag

Capitala e plină de ieșence: Drele Penescu, Dra Lily Cantacuzino⁹⁾, Dna Marg. Negruzi¹⁰⁾ etc. Alfred

(FMJ 376. Manuscris în cerneală.)

7.

București, 4 Iunie /1920/

Dragă Mișucă,

Nu știu cînd îți va sosi prezenta scrisoare, deoarece Simploanele nu mai pleacă cam demult.

Am primit scrisoarea și cartea poștală și îți mulțumesc pentru informațiile ce-mi dai.

Cît despre pian, aci nu se mai găsesc demult. Am căutat pentru alți prieteni și mi-a fost imposibil. Iarna asta au fost ceva Bechstein-uri de vînzare; dar acum cine mai are nu vrea să vîndă, sau ar cere prețuri fantastice 30-40.000 lei. Cauza este că se aude că în străinătate prețurile sunt foarte urcate. Așa că, dragă Mișucă, din țară e greu /să/ cumperi.

Mișcarea muzicală a luat sfîrșit. Simfonicele s-au isprăvit; opera idem (după ce a dat "Lakmé"). Violoncelista Bernard¹⁾ a dat un concert cu mine, cîntînd numai lucruri franțuzești, între care un *Chant élégiaque* de Florent Schmitt și o piesă de Nadia Boulanger.

Actualmente suntem în perioada examenelor conservatorului, în a căror comisiune mă găsesc și eu. Florica²⁾ a fost ocupată cu clasa ei, care s-a prezentat foarte bine, ținînd seamă că nu are de a face cu talente excepționale. Are totuși două eleve /foarte/ talentate în anul I.

Ieri a fost mariajul Miei Ghika cu un maior transilvănean Spătariu. O recepție grandioasă a avut loc în casele lui Nicolas Cantacuzène³⁾. Peste 200 de persoane, prințesa Elisabeta⁴⁾, au asistat. S-a dansat, s-a mâncat în valurile muzicii lui Ciolac⁵⁾ și a unui cor bisericesc, în care Picvan era un bas profund.

Georgescu va pleca în curînd în străinătate să-și completeze elementele Filarmonice. Se pare că în țară nu ar fi găsit prea multe elemente. Nu știu de asemeni în ce stadiu se află tratativele cu Dinicu, p/entru/ cedarea orchestrei ministeriale. Cel mai profund secret se păstrează.

Termin, dragă Mișucă și, în speranța de a /ne/ vedea în curînd, te rog transmite omagiile mele conținei tale, iar tu primește o prietenească strîngere de mînă.

Alfred

(FMJ 377. Manuscris în cerneală)

Aduc călduroase mulțumiri Doamnelor Emilia Guțianu Alessandrescu, Lisette Georgescu, Colette Axinte și Anca Munteanu pentru informațiile oferite.

I.R.

1.

- 1) Maria (Maruca) Cantacuzino, născută Rosetti-Tețcani, viitoarea soție a lui George Enescu.
- 2) Fatma Sturdza (vară primară a lui Mihail Jora) se va căsători cu unchiul baritonului Șerban Tassian.
- 3) Ministrul Psycha, reprezentant al Greciei în România.
- 4) Florica Musicescu.
- 5) Marioara Ventura.
- 6) Serata a avut loc în 16 decembrie 1917.
- 7) Emanoil Ciomac.
- 8) Elise Pallady, soția lui Georges Pallady, văr al celebrului pictor.
- 9) Soții Suzanne și Dr. Georges Olaru.
- 10) Elena (Lili) Gafencu, viitoarea soție a lui Mihail Jora.
- 11) Alfred Alessandrescu lucra la Biroul Cenzura Iași din ianuarie 1917.
- 12) Violonistul Socrate Barozzi.
- 13) Probabil, o rudă a mamei lui Mihail Jora, născută Ciuntu.

2.

- 1) De fapt, poemul simfonic *Didona*.
- 2) De Beethoven.
- 3) George Georgescu.
- 4) A.M. *Tribuna liberă. Cultura muzicală a publicului nostru*. În: *Rampa*, III, 683 și 684, 24 și 26 decembrie 1919, p.1.
- 5) Concertul a avut loc în 14 ianuarie 1920 /cf. scrisoarea nr.3/.
- 6) Cella Delavrancea.

3.

- 1) *Simfonia a 5-a* de Beethoven.
- 2) De Beethoven.

- 3) Jora, M. *Tribuna liberă*. În: *Rampa*, IV, 699, 17 ianuarie 1920, p.1.
- 4) Articolul lui Mihail Jora va apărea în nr.4 /cf. scrisoarea nr.4/.
- 5) În scrisoarea nr.5 Alfred Alessandrescu îi comunică lui M.Jora că nu a primit încă acest răspuns.
- 6) Dirijorul Edouard Colonne.
- 7) Scepticismul lui A.Alessandrescu se va dovedi întemeiat /cf. scrisoarea nr.5/.

4.

- 1) Maximilian Costin.
- 2) Mircea Bârsan.

5.

- 1) Este vorba de știmate.
- 2) Regele Ferdinand și Regina Maria.
- 3) Dimitrie Dinicu.
- 4) Premiera a avut loc la Teatrul Național.
- 5) Interpreta va fi Lucille Marcel /cf. scrisoarea nr.6/.

6.

- 1) Soții Muza Ghermani-Ciomac și Emanoil Ciomac.
- 2) Maximilian Costin va fi profesor suplinitor la acea catedră în anii 1920-1921 /cf. *Muzicieni români*.

Lexicon de Viorel Cosma/.

3) Alfred Alessandrescu semnează în "L'Orient", la 7 martie 1920, o cronică a concertului dirijat de George Georgescu, în care a avut loc această primă auditiție bucureșteană.

- 4) Critic muzical.
- 5) Soțul excelentei harpiste Florence (Coandă) Lupașcu.
- 6) Tot în "L'Orient" (din 14 martie 1920) Alfred Alessandrescu va face cronică a două concerte ale sopranei Selma Kurz.
- 7) Alfred Alessandrescu fusese el însuși elevul lui Vincent d'Indy la Schola Cantorum (1913-1914). Un deceniu mai târziu (1923-1924) avea să revină pentru un stagiu de specializare.
- 8) Dirijor francez, conducător al Asociației Concertelor Padeloup.
- 9) Elisabeta (Lily) Cantacuzino, viitoare soție a aviatorului Radu Beller (decedat în India în anul 1931).
- 10) Este vorba fie de Mariette Negruzzi (Cerchez), fie de Marta, fiica generalului Mihai Negruzzi.

7.

- 1) Violoncelista Marika Bernard. (Sora acesteia, Roselyne, a fost secretara Elenei Văcărescu.)
- 2) Florica Musicescu.
- 3) Unul din cei șase copii ai lui George Cantacuzino (Nababul), căsătorit cu Georgeta Ghica.
- 4) Principesa Elisabeta, fiică a Regelui Ferdinand și a Reginei Maria, ulterior căsătorită cu Regele Greciei.

5) Cristache Ciolac, apreciat interpret al muzicii noastre populare (violinist și conducător al unui taraf).